

„Herakla“. Ti žarki niso bili tako svetli, kakor oni, ki so nastali pozneje (57 minut po 9. uri). Sosebno velik je bil tisti, ki je plamenil blizu β in ν do ζ „Drakona“, in od β „Bootis“ do γ „manjšega voza“, in vstric z η in ζ „velikega voza“. Rudečica se je zlasti uravnavala pri „velikem vozu“ in tam je dospela do največje lepote. Čez 3 minute je pa prišla pod „mali voz“. Tamkaj so plameneli žarki zadnjič omenjeni. Okroglej je obsegel do 20° v širokosti, toda ni bil povsod enako močen, tudi ne tako širok. Proti podnebjju so se zgubili žarki in rudečica polagoma (15 minut čez 10. uro) v siv segment.

Da si pojasnimo: kaj nek je taka lepa prikazen? sledili bomo izrekom nekterih slavnih mož.

Slavnoznani natoroslovec Delarive (1861) pravi, da nastane burjava, kadar se elektrika v zraku zgošuje vedno bolj do tečajev (polov) zemlje.

Zimmerman v svoji fiziki (str. 303 I. zvezek 1856 v Berlinu) pravi, da je burjava magnetično-električna prikazen po naglih spremenih magnetičnih vrst (Richtungslinien) in zdatnih razločkih toplote, kakor jih nahajamo sosebno v polarnih deželah.

Al. žl. Humboldt nam mnogo pripoveduje v svojem „Kosmos“ (I. zv. p. 198—205, in IV. p. 142—145) od začetka, od barve itd. burjave itd.; pa samo to naj sledi tukaj: „Burjava ni toliko unanji vzrok, da je ravnotežje zemeljskega magnetizma delavnost, ki celó napreduje do svetlega fenomena, ki prvič kalamičnico pripravi v neki nered, in drugič tudi razsvetluje severno nebo s čarobnim, krasnim svitom“ (Dufay, Hierter in Halley). — Burjava je toraj po tem mnenju neko tiho izpraznovanje in konec magnetičnega vremena. Krasota burjave celó v deželi Finnmarken nima take močnosti ko polna luna.

Santini pravi, da je burjave početek kozmičen; snova pa, iz ktere obstoji, pride iz planetničnega prostora. Visočino burjave ceni on od 70 do 160 milj, Humboldt pa od 3000 do 4000 čevljev do več milj.

To so najznanejšje misli o burjavi.

Celo prigodbo nam popisuje Argelander v Bonu v kratkem tako-le: „Kaka rujava barva na severnem nebu blizu obzorja je vsigdar priča burjave. Barva postane temna in viditi je okrogel segment od večje ali manje širjave, obdane s svetlim pasom. Ta pas, ki se pridruži okrogleju, ima belo, včasih tudi modro-višnjevo barvo od $\frac{1}{2}^\circ$ — 3° v širjavi, spodnji pas je sosebno ostro omejen. Obširnost pasa šteje 25° — 30° , včasih celó 180° , visokost pa 2° — 12° ; navadno je okrogel, malokdaj eliptičen. Sreda tega pasa in njegova podlaga je sploh obrnjena k NNW, malokdaj leži v magnetičnem meridianu. Cela prikazen se preminja, zdaj vzdiguje, zdaj zopet ponižuje, in plava v vzhodno in zahodno stran. Na ti ali uni strani prideta pas in podlaga iz poprejšne oblike; kmalo se vtisne svetloba v podlago. Kadar začnejo plameneti žarki, postane pas na nekterih krajih svetlejši in se nagne proti podlagi. Svetla zarja, ki ima barvo pasa, se dviguje do $\frac{1}{4}^\circ$ v širjavi, malokdaj je širja v sredi bolj svetla, na koncih pa bolj temna. Kakor blisk plane na kviško, vzgoraj plameni, se razdeli v več strani, se nagne k izhodu in zahodu, včasih švigljaje, ko bi jo majal hud veter. Včasih nastaja v neki višini nad svetlim pasom nova zarja; navadno je koncentrična s pasom in s podlago, in sploh manje obširnosti kot pas, na stranéh dobro omejen. Sploh ima tiste prikazni kakor omenjeni pas. Iz tega pa izhaja več žarkov, ki se navadno zlo gostijo, in celi svetli pas se polagoma razgubi v lepah žarkih. Prekrasen pogled imamo takrat, kadar iz pasa in oboka ob enem prihajajo žarki; uni plamenijo le do oboda, ti pa dosežejo navadno večjo visokost. Ogrine Viljem. *)

*) Nam bo drago, le, kar največ morete, po domače (popularno). Vred.

Zgodovinske preiskave.

Jarenina in Trebelna.

Svojemu spisu: „O tisočletnici sv. Cirila in Metoda“, v katerem sem omenil narodno povest, po kateri je sv. Metod v kapeli sv. Mihela maševal, še pristavljam, da sta ta svetnika sv. Mihela Arhangela posebno mogla častiti, ker je Pribina ali pa Kocel v Wessprimu, ktero mesto se veli v starih listinah tudi Weisbrun ali pa Hezilsburg (Kocelov grad) — gotovo po solnograških škofih tako imenovano — tudi postaviti dal cerkev v čast sv. Mihelu, kakor se bere („v Memorabilia de Abbatia s. Adriani. M. de Szalavar“ pri Kollaru letopis, str. 200): Florebant quidem et alliae ecclesiae, sed nulla ecclesiae s. Adriani in Mosburg, et s. Michaelis Archangeli in Hezilsburg, vel Weisbrun (Wessprim) conferri potuit.“

Zraven Jarenine ima tudi podružnica Trebelna na Dolenskem svojo povest, da je v njej sv. Metod sveto mašo bral, kakor je to gosp. Juri Sodevski — prezgodaj umerli Kobe — v „Novicah“ (1844 str. 119) priobčil. To kapelico najdemo narisano v „Mittheilungen des historischen Vereins f. Krain“ 1847 str. 85, in res čudno je, da je skor v vsem jareninski podobna. Tudi gosp. Hicinger se Kobetovemu mnenju pridružuje, in njegov edini pomislik: „es liesse sich dagegen einwenden, dass die an der Stelle des Altars befindliche Nische dem nach griechischen Ritus fungirenden Priester zu wenig Raum darbiete“, razpadne, če se premisli, da Ciril in Metod nista po današnjem grškem obširnem obredu, temuč po rimskem (latinskem) službo Božjo opravljala. Ker so se pri starih Slovanih „trebe“ velele žrtve, trebišča pa mesta, na katerih se je molikom darovalo, je tedaj tamkaj utegnulo izprva kakošno trebišče poganskih Slovanov stati. Čudna reč je res, da celó na drugem mestu tudi pravlica o sv. Metodu v ustih naroda teka.

Da bi si pač kdo truda vzel, pa poiskal, kateremu svetniku da je trebelnska kapela posvečena bila.

Kakor slišim, hočejo Jareninčani popraviti kapelo na svoje stroške, ker je neki mož proti volji rajnega gosp. kaplana Zadravca sporočenih 500 goldinarjev za nekakošno drugo kapelo porabil! *) — Služilo bode pridnim Jareninčanom v posebno veliko čast, in pričalo daleč po svetu njihovo bogo- in domoljubnost, ako se to uresniči. Pa tudi Dolenci naj bi vzeli sekuro v roke in posekali beršlin, kateri trebelnsko kapelico pokriva, in pa sirotico pokrili.

Tako bi lahko leta 1863 štajarski in kranjski Slovenci na historičnem zemljišču obhajali slovesnost, ktera bo do staroslavnega Velehrada odmevala.

Naj to reč dotični g. farmeštri v roke vzamejo, in naj ne čakajo povelja in naredbe iz kancelij. Jaz mislim, da bodo dotični viši pastirji pod predloženi načrt tudi postavili besede vrlega nitranskega škofa: „Laudamus districtualem pietatem, qua ss. apostolorum Cyrilli et Methodii cultum promovere intendunt“ (glej „Zgodnja Danica“ 1862, stran 292).

Na sv. blagdan 1862.

Davorin Terstenjak.

Kratkočasno berilo.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

IV.

Pater Jeriho.

(Konec.)

P. Jeriho se je v prostih urah z rastlinstvom pečal in se je držal Henrik Heine-tove sisteme, ki v „Reisebilder“ vse rastline v dva razpola razdeljuje: 1) v tiste, ki so za jesti, in 2) v tiste, ki niso za jesti. — Spustil

*) S kakošno pravico?

Vred.

*